

- [Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
- Rumyantseva, Ye. Ye. *Novaya ekonomicheskaya entsiklopediya* [New Economic Encyclopedia]. Moscow: INFRA-M, 2012.
- “Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku” [Strategy of Development of Financial Sector of Ukraine Till 2025]. Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua/about/refactoring/develop-strategy>
- Tarasov, S. “Zakhyst prav spozhyvachiv u sferi nadання strakhovykh posluh” [Consumer Protection in the Field of Insurance Services]. https://lhs.net.ua/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2018/05/3_Zakhyst-prav-spozhyvachiv-u-sferi-nadannya-strakhovykh-posluh-Tarasov-Serhii-vitse-prezydent-Lihy-strakhovykh-orhanizatsii-Ukrainy.pdf

- hovykh-posluh-Tarasov-Serhii-vitse-prezydent-Lihy-strakhovykh-orhanizatsii-Ukrainy.pdf
- Tulinov, V. V., and Gorin, V. S. *Strakhovaniye i upravleniye riskom : terminologicheskii slovar* [Insurance and Risk Management: a Terminological Dictionary]. Moscow: Nauka, 2000.
- Yefimov, S. L. *Entsiklopedicheskii slovar. Ekonomika i strakhovaniye* [Encyclopedic Dictionary. Economics and Insurance]. Moscow: Tserikh-PEL, 1996.
- Yuldashev, R. T., and Tronin, Yu. N. *Rossiyskoye strakhovaniye: sistemnyy analiz ponyatiy i metodologiya finansovogo menedzhmenta* [Russian Insurance: a Systematic Analysis of Concepts and Methodology of Financial Management]. Moscow: Ankil, 2000.
- Zolotogorov, V. G. *Entsiklopedicheskii slovar po ekonomike* [Encyclopedic Dictionary of Economics]. Minsk: Polymya, 1997.

УДК 336.14:352

JEL: B49; E20; E65; H72; R19; R50

СТІЙКІСТЬ БЮДЖЕТУ УРБОГЕОСИСТЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

©2020 РОМАНОВСЬКА Ю. А.

УДК 336.14:352

JEL: B49; E20; E65; H72; R19; R50

Романовська Ю. А. Стійкість бюджету урбогеосистеми в забезпеченні її соціально-економічної безпеки

Соціально-економічна безпека урбогеосистеми є складним поняттям, що виявляється, перш за все, у наявності внутрішній ієрархії, в якій економічна безпека урбогеосистеми закладає підґрунтя її соціальної безпеки. Соціально-економічна безпека міста як сукупність різноманітних умов, що забезпечують позитивність характеристик проживання населення в місті та діяльності економічних агентів, задоволення їхніх потреб і дотримання інтересів і прав, вирішальною мірою залежить від фінансової спроможності міста, яка визначає його функціонування та розвиток. Фінансова спроможність урбогеосистеми формується під впливом кількох чинників, одним із яких є стійкість її бюджету. Перевірка бюджету урбогеосистеми на стійкість є першим кроком в оцінюванні її соціально-економічної безпеки. Стійкість бюджету урбогеосистеми слід розуміти як міру збереження параметрів його витратної частини при зменшенні до певної межі параметрів дохідної частини, яка дозволить бюджету виконувати його найважливіші функції. У статті проведено оцінювання стійкості бюджету кількох міст – з використанням коефіцієнтів фінансової стійкості місцевих бюджетів та індексів коефіцієнтів. Оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми виконано на прикладі даних кількох досліджуваних міст використано чотириквартантну матрицю. Досліджувані міста розподілено за середнім індексом використаних коефіцієнтів стійкості бюджету та за квадрантами порівняльної матриці. За значенням темпоральних показників коефіцієнтів надано оцінку стійкості бюджету досліджених міст: бюджет є підстави визнати стійким (хоча ця стійкість не є усталеною), що є певним свідченням достатності рівня соціально-економічної безпеки досліджених урбогеосистем.

Ключові слова: соціально-економічна безпека, урбогеосистема, бюджет, стійкість, оцінювання, коефіцієнт, темпоральний показник.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-398-406>

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 15.

Романовська Юлія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: bogdana32rom@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-7369-2018>

УДК 336.14:352

JEL: B49; E20; E65; H72; R19; R50

Романовская Ю. А. Устойчивость бюджета урбогеосистемы в обеспечении ее социально-экономической безопасности

Социально-экономическая безопасность урбогеосистемы является сложным понятием, проявляющаяся, прежде всего, в наличии внутренней иерархии, в которой экономическая безопасность урбогеосистемы закладывает основу её социальной безопасности. Социально-экономическая безопасность города как совокупность различных условий, обеспечивающих положительность характеристик проживания населения в городе и деятельности экономических агентов, удовлетворение их потребностей и соблюдение интересов и прав, в решающей степени зависит от финансовых возможностей города, которые определяют его функционирование и развитие. Финансовая состоятельность урбогеосистемы формируется под влиянием нескольких факторов, одним из которых является устойчивость её бюджета. Проверка бюджета урбогеосистемы на устойчивость является первым шагом в оценке её социально-экономической безопасности. Устойчивость бюджета урбогеосистемы следует понимать как меру сохранения параметров его расходной части при уменьшении до определенного предела параметров доходной части, которая позволит бюджету выполнять его важнейшие функции. В статье проведена оценка устойчивости бюджета нескольких городов с использованием коэффициентов финансовой устойчивости местных бюджетов и индексов коэффициентов. В сравнительном анализе темпо-

ральных показателей коэффициентов устойчивости бюджета исследуемых городов использована четырехквadrантная матрица. Исследуемые города распределены по среднему индексу использованных коэффициентов устойчивости бюджета и по квадрантам сравнительной матрицы. По значению темпоральных показателей коэффициентов дана оценка устойчивости бюджета исследованных городов: есть основания признать бюджет устойчивым (хотя эта устойчивость не является устоявшейся), что является определенным свидетельством достаточности уровня социально-экономической безопасности исследованных урбогеосистем.

Ключевые слова: социально-экономическая безопасность, урбогеосистема, бюджет, устойчивость, оценки, коэффициент, темпоральный показатель.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 15.

Романовская Юлия Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета (ул. Соборная, 87, Винница, 21050, Украина)

E-mail: bogdana32rom@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-7369-2018>

UDC 336.14:352

JEL: B49; E20; E65; H72; R19; R50

Romanovska Yu. A. The Fiscal Sustainability of Urban Ecosystem in Ensuring its Socio-Economic Security

The socio-economic security of urban ecosystem is the complex concept, that is, above all, in the presence of an internal hierarchy in which the economic security of urban ecosystem lays the foundation for its social security. The socio-economic security of city, which is an aggregate of various conditions ensuring the positivity of the characteristics of the population's living in the city and activities of economic agents, addressing their needs, interests and rights depends critically on the financial viability of the city, determining its functioning and development. Formation of financial viability of urban ecosystem is influenced by several factors, one of which is the sustainability of its budget. Budget check of urban ecosystem resistance is the first step in the assessment of socio-economic security. The financial stability of urban ecosystem should be understood as a measure of the parameters conservation of the expenditure side while decreasing to a certain limit parameters of the budget's revenue side that will allow to carry out its essential functions. The article assessed the fiscal sustainability of several cities with the use of coefficients of financial stability of local budgets and indices of coefficients. For the comparative analysis of the temporal indices of the coefficients on the fiscal sustainability of the studied cities four-quadrant matrix was used. The studied cities are distributed according to the average index of the used coefficients of the fiscal sustainability and to the quadrants of the matrix. The value of temporal coefficients indices assesses the fiscal sustainability of the studied cities: the budget has reason to be recognized a stable (although this stability is not established), which is a certain evidence of the sufficiency of the level of socio-economic security of the studied urban ecosystem.

Keywords: socio-economic security, urban ecosystem, budget, stability, assessment, coefficient, temporal index.

Fig.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 15.

Romanovska Yuliia A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Vinnitsa Institute of Trade and Economy of Kyiv National University of Trade and Economy (87 Soborna Str., Vynnytsia, 21050, Ukraine)

E-mail: bogdana32rom@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-7369-2018>

Місто в сучасній науці розглядається як урбогеосистема – складна керована відкрита соціально-економічна система, що містить різноманітні компоненти (природні, техногенні, соціальні та ін.) і знаходиться в певній точці географічного простору. В економічній безпекології мезорівня урбогеосистема є об'єктом соціально-економічної безпеки.

Соціально-економічна безпека міста, як показано у попередніх публікаціях автора [1], становить собою сукупність різноманітних умов, що забезпечують позитивність характеристик проживання населення в місті та діяльності економічних агентів, задоволення їхніх потреб, дотримання інтересів та прав унаслідок збалансованості інтересів елементів урбогеосистеми, ефективного використання її потенціалу, що є результатом безпекоорієнтованого управління містом, і результативних комунікацій між державою, владою міста, населенням і суб'єктами господарювання.

Соціально-економічна безпека урбогеосистеми є складним поняттям, що виявляється, перш за все, у наявності внутрішньої ієрархії, в якій економічна безпека урбогеосистеми закладає підґрунтя її соці-

альної безпеки. Проте вважати соціально-економічну безпеку урбогеосистеми результатом простого підсумовування двох її рівнів означає суттєве спрощення взаємозв'язку складових соціально-економічної безпеки. Поняття «соціально-економічна безпека урбогеосистеми» виникло не просто як поєднання двох дефініцій – «економічна безпека урбогеосистеми» та «соціальна безпека урбогеосистеми», їхній зв'язок є набагато складнішим. Економічна безпека урбогеосистеми закладає підвалини її соціально-економічної безпеки й об'єктивізується в соціальній безпеці міста, тобто рівень економічної безпеки урбогеосистеми визначає рівень її соціальної безпеки. Забезпечення лише економічної безпеки урбогеосистеми має значно вужче призначення, економічна безпека є умовою функціонування та розвитку урбогеосистеми, тоді як її соціально-економічна безпека є результатом збалансованості економічних і соціальних інтересів не лише всіх елементів урбогеосистеми (мешканці, суб'єкти господарювання, органи влади), а збалансованості її економічних і соціальних інтересів з інтересами зовнішнього середовища, яке для урбогеосистеми створює регіон і держава загалом.

Підґрунтям соціально-економічної безпеки урбогеосистеми є її фінансова спроможність, яка визначає функціонування та розвиток міста. Фінансова спроможність урбогеосистеми, як і будь-якої соціально-економічної системи мезорівня, зумовлює самостійність органів управління містом, сприяє активізації бізнесової діяльності, дозволяє розвивати інфраструктуру, розв'язувати проблеми благоустрою та підвищення якості життя місцевого населення [2].

Фінансова спроможність урбогеосистеми формується під впливом кількох чинників, одним з яких є її стійкий бюджет. Перевірка бюджету урбогеосистеми на стійкість є першим кроком в оцінюванні її соціально-економічної безпеки.

Характеристики місцевих бюджетів останнім часом активно обговорюються в науковій спільноті, що не дивно, адже місцевим бюджетам належить вирішальна роль і в соціально-економічному розвитку соціально-економічних систем мезорівня, і в забезпеченні на цьому ж рівні соціально-економічної безпеки.

Найчастіше серед характеристик місцевих бюджетів йдеться про їхню стійкість. Дійсно, така характеристика описує спроможність місцевого бюджету зберігати задані параметри за наявності негативного впливу зовнішнього середовища та неякісного виконання бюджету (наприклад, при управлінських помилках).

Відсутність загальноприйнятого в науковому обігу тлумачення змісту поняття «стійкість місцевого бюджету» і намагання знайти деяке загальне тлумачення зумовили увагу до аналізу наявних думок з цього приводу (наприклад, [3–7]). За результатами проведеного аналізу згаданих наукових публікацій зроблено спробу розкрити зміст поняття «стійкість місцевого бюджету».

Проведений аналіз наукових розвідок щодо визначення змісту поняття «стійкість місцевого бюджету» дозволив дійти таких висновків.

У переважній більшості публікацій йдеться саме про фінансову стійкість місцевих бюджетів, але ж іншого виду стійкості місцевих бюджетів просто не існує. Тому доречніше говорити саме про стійкість місцевого бюджету.

Викликає певний сумнів спроба розкрити зміст поняття «стійкість місцевого бюджету» з використанням понять «спроможність» і «здатність», адже і стійкість, і здатність бюджету є його характеристиками. Навряд чи можна пояснити одну характеристику через іншу. Так само сумнівним є пояснення змісту поняття «стійкість місцевого бюджету» з використанням поняття «стан», адже це поняття використовується для статичного опису множини стійких значень змінних параметрів об'єкта. Ці параметри зберігають статичність протягом певного часу, який стосовно місцевих бюджетів є нетривалим, тобто їхній стан змінюється в часі. За наявності зовнішнього впливу

та внутрішньої розбалансованості бюджету його стан може змінюватися протягом незначного часу.

Незважаючи на всебічність та ґрунтовність проведеного в зазначених публікаціях аналізу, розкриттю змісту поняття «стійкість місцевого бюджету» притаманні деякі обмеження, серед яких, перш за все, слід зазначити:

- ✦ спробу розкрити зміст досліджуваного поняття стосовно місцевих бюджетів всіх видів;
- ✦ відсутність контексту, який, по суті, визначає придатність змісту поняття для конкретного дослідження.

Таким чином, потребує уточнення зміст поняття саме «стійкість міського бюджету» в контексті соціально-економічної безпеки міста (урбогеосистеми). Важливість розкриття змісту поняття «стійкість бюджету урбогеосистеми» в контексті соціально-економічної безпеки зумовлена тим, що оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми в контексті соціально-економічної безпеки міста (урбогеосистеми) має виходити зі змісту цього поняття.

Метою статті є надання методичного підходу до оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми в контексті соціально-економічної безпеки міста (урбогеосистеми).

Стійкість бюджету урбогеосистеми слід розуміти як міру збереження параметрів його витратної частини при зменшенні до певної межі параметрів дохідної частини, яка дозволить бюджету виконувати його найважливіші функції, до найважливішої з яких, за [8, с. 324], належить фінансування конституційно гарантованих заходів щодо життєзабезпечення населення.

Саме виконання фінансових зобов'язань стосовно освіти, охорони здоров'я, реалізації регіональних соціально-економічних програм, спрямованих на підтримку окремих категорій громадян і створення сприятливих умов життя для населення, забезпечує соціально-економічну безпеку урбогеосистеми.

Як і будь-яку характеристику бюджету урбогеосистеми, його стійкість бажано оцінити кількісно. У сучасних наукових публікаціях наведено достатньо багато методичних засад оцінювання стійкості місцевого бюджету (наприклад, [6; 7; 9–12]). Усі пропонувані підходи передбачають розрахунок різноманітних показників на підставі параметрів місцевого бюджету, які потім у низці випадків об'єктивізовано в інтегральному показнику. Проте іноді відібрані показники дублюють один одного, що ускладнює аналіз фінансової стійкості через виконання аналітичних процедур з незначним результатом.

З числа опублікованих методичних засад оцінювання стійкості місцевого бюджету для оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми вибрано показники, пропонувані у [13]. Такий вибір зумовлено тим, що наведені у [13] показники стійкості місцевого бюджету:

- ✦ нечисленні та водночас інформаційно ємні;
- ✦ є підстави визнати їх рівними за значущістю в характеристиці стійкості бюджету міста;
- ✦ придатні для кількісного опису стійкості бюджету міста в контексті його соціально-економічної безпеки;
- ✦ найповнішою мірою відповідають наданому змісту поняття «стійкість бюджету урбогеосистеми».

Для оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми відібрано такі показники:

- ✦ *коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми*: характеризує співвідношення між бюджетних трансфертів і суми видатків місцевого бюджету та міжбюджетних трансфертів;
- ✦ *коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми*: показує взаємозв'язок обсягів податків, які збираються до міського бюджету, та доходів бюджету урбогеосистеми (опосередковано свідчить про стан економічної складової соціально-економічної безпеки урбогеосистеми);
- ✦ *коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми*: показує власні доходи місцевих бюджетів у розрахунку на одного мешканця міста;
- ✦ *коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми*: показує видатки міських бюджетів у розрахунку на одного мешканця;
- ✦ *коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми*: характеризує співвідношення податкових доходів міського бюджету до міжбюджетних трансфертів [7; 13].

Чотири з наданих показників (коефіцієнтів) за характером є стимулянтами, тобто їхнє збільшення свідчить про зміцнення стійкості бюджету урбогеосистеми, і лише коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми є дестимулянт.

Відібрані показники для оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми є відносними, що посилює їхню інформативність. Певним чином поєднати їх для оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми принципово нескладно (наприклад, [9]), але отримуваний інтегральний показник стійкості бюджету є малоінформативним і потребує зворотного розкладу при з'ясуванні причин низького чи високого рівня стійкості бюджету. Значення наданих коефіцієнтів стійкості бюджету міста за один рік мало про що говорять, а їхній аналіз у динаміці зумовлює необхідність надання аналітичного опису й ускладнює сприйняття загальної картини. Тому для аналізу стійкості міських бюджетів використано темпоральні показники, тобто показники динаміки відібраних коефіцієнтів (індекси коефіцієнтів).

Будь-які оцінні показники мають виразніший вигляд, якщо їх розглядати у порівнянні. Тому для оці-

нювання стійкості бюджету урбогеосистеми відібрано декілька міст, які можна вважати порівнювальними:

- ✦ за статусом: міста – обласні центри та міста обласного підпорядкування;
- ✦ за чисельністю населення;
- ✦ за бюджетними доходами (без трансфертів) та бюджетними видатками;
- ✦ за міжбюджетними трансфертами з державного бюджету (табл. 1).

Темпоральні показники (індекси коефіцієнтів) для оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми в контексті її соціально-економічної безпеки наведено в табл. 2. Для характеристики динаміки оцінних показників використано ланцюжкові індекси, базовим є показники 2015 р.

Аналіз даних табл. 2 свідчить про відсутність усталеної динаміки коефіцієнтів стійкості бюджету міста, незважаючи на достатньо невеликий період – динаміка є «рваною»: збільшення коефіцієнтів змінюється їхнім зменшенням, іноді доволі суттєвим. При цьому середня динаміка коефіцієнтів стійкості бюджету міста за досліджуваний період доволі непогана.

Для порівняльного аналізу темпоральних показників стійкості бюджету досліджуваних міст використано чотириквadrантну матрицю (рис. 1).

До квадранта I потрапили міста з найбільш стійким бюджетом, тоді як до квадранта IV – з найменш стійким.

Розподіл досліджуваних міст за середнім індексом використаних коефіцієнтів стійкості бюджету наведено в табл. 3, а розподіл міст за квадрантами порівняльної матриці – у табл. 4.

За K_1 , що характеризує співвідношення між бюджетних трансфертів і суми видатків місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів, переважна частина досліджуваних міст (з 5 міст обласного підпорядкування – 4) перебуває у III квадранті, що свідчить про деяке, хоча і не дуже активне, зменшення залежності бюджетів міст від міжбюджетних трансфертів. Опосередковано виявлена динаміка коефіцієнта K_1 свідчить про зміцнення фінансової спроможності досліджуваних міст, яке можна вважати результатом реформи бюджетної децентралізації.

За K_2 , що показує взаємозв'язок обсягів податків, які збираються до міського бюджету, та доходів бюджету урбогеосистеми, бюджети досліджуваних міст перебувають у II та III квадрантах.

За K_3 (власні доходи місцевих бюджетів в розрахунку на одного мешканця міста) та K_4 (видатки міського бюджету в розрахунку на одного мешканця) сім з восьми досліджуваних міст потрапили до I квадранта, що свідчить про суттєву динаміку збільшення коштів бюджету, що припадають на одного мешканця.

За K_5 , що характеризує співвідношення податкових доходів міського бюджету до міжбюджетних трансфертів, переважна частина досліджуваних міст

Показники бюджету міст, відібраних для оцінювання стійкості міського бюджету, млн грн

Показник	Рік			
	2015	2016	2017	2018
Міста – обласні центри				
<i>м. Вінниця</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	2110,7	2809,1	4036,3	4252,9
Бюджетні видатки	1752,0	2142,2	3306,8	3371,9
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	1231,1	1393,9	672,0	907,5
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	372,5	373,3	372,7	371,8
<i>м. Херсон</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	1389,2	2143,7	1062,6	1491,9
Бюджетні видатки	1236,1	1740,4	1647,7	1925,8
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	792,4	1958,3	2789,5	919,6
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	334,570	332,443	330,477	328,198
<i>м. Полтава</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	1204,4	1779,3	3319,5	3564,4
Бюджетні видатки	921,4	1260,5	2607,8	2903,7
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	546,8	747,4	1398,9	1360,7
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	294,817	432,590	423,360	288,05
<i>Міста обласного підпорядкування</i>				
<i>м. Умань</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	421,8	524,6	875,3	901,7
Бюджетні видатки	507,8	665,7	866,6	863,3
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	314,2	417,1	528,7	528,4
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	86,0	42,4	43,1	83,2
<i>м. Мукачево</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	245,9	382,1	905,2	687,9
Бюджетні видатки	186,9	196,8	739,3	606,5
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	251,3	363,5	248,6	453,4
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	86,3	84,9	86,1	85,9
<i>м. Дрогобич</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	355,9	621,1	645,8	797,2
Бюджетні видатки	263,9	608,2	637,1	782,3
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	264,6	423,1	450,7	538,9
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	97,7	76,7	75,1	74,4
<i>м. Миргород</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	146,8	200,6	341,7	422,8
Бюджетні видатки	174,2	277,1	301,1	363,1
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	83,4	118,4	186,5	227,1
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	38,9	40,2	39,8	39,7
<i>м. Жмеринка</i>				
Бюджетні доходи (без трансфертів)	250,6	270,1	368,6	431,4
Бюджетні видатки	224,3	248,6	309,7	434,9
Міжбюджетні трансферти з державного бюджету	148,7	152,5	188,1	237,6
Середня чисельність населення за рік, тис. осіб	35,3	34,7	33,9	34,5

Індекси коефіцієнтів стійкості бюджету урбогеосистеми в контексті її соціально-економічної безпеки

Показник	Рік			Середній індекс
	2016 / 2015	2017 / 2016	2018 / 2017	
1	2	3	4	5
м. Вінниця (В)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	0,6	0,42	1,29	0,77
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	1,19	0,96	1,19	1,11
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,32	1,89	1,06	1,42
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	1,22	1,55	1,02	1,26
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	1,42	2,86	0,93	1,74
м. Херсон (Х)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	1,33	1,5	0,53	1,12
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	1,07	1,32	1,15	1,18
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,55	0,5	1,41	1,15
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	1,42	0,95	1,18	1,18
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	0,67	0,46	4,95	2,03
м. Полтава (П)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	0,93	1,03	0,93	0,96
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	1,02	1,0	1,13	1,05
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,0	1,9	1,57	1,49
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	0,93	2,12	1,64	1,56
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	1,11	1,0	1,23	1,11
м. Умань (У)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	1,02	0,86	0,97	0,95
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	1,16	0,88	1,08	1,02
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	2,52	1,64	0,53	1,56
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	2,66	1,28	0,52	1,49
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	1,09	1,16	1,1	1,12
м. Мукачєво (Мкч)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	0,96	0,45	1,82	1,07
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	0,81	0,49	1,79	1,9
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,58	2,3	0,76	1,55
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	1,07	3,7	0,82	1,86
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	0,86	1,68	0,75	1,1
м. Дрогобич (Д)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	0,95	1,02	0,95	0,97
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	0,89	1,03	1,07	1,0
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	2,22	1,06	1,25	1,51
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	2,94	1,07	1,24	1,75
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	1,21	1,02	1,09	1,11
м. Миргород (Мрг)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	1,03	0,95	1,0	0,99
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	0,92	1,17	1,0	1,03
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,32	1,72	1,24	1,43
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	1,54	1,1	1,21	1,28
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	0,91	1,24	1,03	1,06

1	2	3	4	5
м. Жмеринка (Ж)				
Коефіцієнт бюджетної залежності урбогеосистеми (K_1)	0,97	0,94	1,06	0,99
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету урбогеосистеми (K_2)	1,0	1,02	0,97	1,0
Коефіцієнт бюджетної результативності урбогеосистеми (K_3)	1,1	1,4	1,15	1,22
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення урбогеосистеми (K_4)	1,13	1,28	1,38	1,26
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету урбогеосистеми (K_5)	1,06	1,12	0,91	1,03

Позитивна динаміка	I квадрант K_1 K_2 K_3 K_4 K_5 Мкч В В В П П Х У У Мкч Мкч Д Д Мрг Мрг Ж Ж					II квадрант K_1 K_2 K_3 K_4 K_5 Х Х Х Х П Мкч П У Мкч У Мрг Д Ж				
	Від'ємна динаміка	IV квадрант K_1 K_2 K_3 K_4 K_5 В					III квадрант K_1 K_2 K_3 K_4 K_5 П В У Д Д Ж Мрг Ж			
<i>Значна динаміка (> 20%)</i>					<i>Помітна динаміка (≤ 20%)</i>					

Рис. 1. Порівняльна матриця в аналізі показників стійкості бюджету міста

Примітка: скорочені позначення міст у матриці відповідають аналогічним у табл. 2.

Таблиця 3

Розподіл досліджуваних міст за середнім індексом коефіцієнтів стійкості бюджету

Коефіцієнт	I квадрант		II квадрант		III квадрант		IV квадрант	
	Обласні центри	Міста обласного підпорядкування	Обласні центри	Міста обласного підпорядкування	Обласні центри	Міста обласного підпорядкування	Обласні центри	Міста обласного підпорядкування
K_1	-	-	1	1	1	4	1	-
K_2		1	2	2	1	2	-	-
K_3	2	5	1	-	-	-	-	-
K_4	2	5	1	-	-	-	-	-
K_5	2	-	1	5	-	-	-	-

потрапила до II квадранта, перебування в якому свідчить про позитивну динаміку стабільності бюджету, хоча і незначну.

За значенням темпоральних показників коефіцієнтів стійкості бюджет з числа обласних центрів найбільш стійким є підстави визнати бюджет м. Херсон – усі коефіцієнти перебувають у II квадранті матриці (хоча перебування K_1 у III квадранті позитивним визнати не можна). За значенням темпоральних показників коефіцієнтів стійкості бюджет м. Вінниця перебуває у «добрих» квадрантах порівняльної матриці завдяки поступовому зменшенню міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, збільшенню

доходів бюджету міста від податків, поступовому зростанню ступеня самостійності бюджету міста. Так само бюджет м. Полтава перебуває у «добрих» квадрантах порівняльної матриці.

Отже, за значенням темпоральних показників коефіцієнтів бюджет обласних центрів можна визнати стійким, хоча ця стійкість не є усталеною, вона коливається біля деякої середньої осі, то зміцнюючись, то послаблюючись.

Коефіцієнт бюджетної залежності бюджету міст обласного підпорядкування (крім м. Мукачєво) знаходиться у III квадранті матриці, що свідчить про

Таблиця 4

Розподіл досліджуваних міст за квадрантами порівнювальної матриці за коефіцієнтами стійкості

Місто	Розподіл коефіцієнтів стійкості міського бюджету за квадрантами матриці				
	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5
Обласні центри					
Вінниця	IV	III	I	I	I
Херсон	II	II	II	II	I
Полтава	III	II	I	I	II
Міста обласного підпорядкування					
Умань	III	II	I	II	II
Мукачево	II	I	I	I	II
Дрогобич	III	III	I	I	II
Миргород	III	II	I	I	II
Жмеринка	III	III	I	I	II

його від'ємну динаміку, хоча і незначну, тобто про деяке послаблення залежності бюджету від міжбюджетних трансфертів.

Темпоральний показник коефіцієнта податкової самостійності бюджету бюджету двох міст – Дрогобича та Жмеринки – не змінився, що свідчить про незмінність податкової самостійності бюджету цих міст, хоча в інших містах є підстави говорити про її деяке посилення.

За темпоральним показником коефіцієнтів K_3 та K_4 бюджету всіх міст перебувають у I квадранті, що є свідченням на користь стійкості бюджетів. За темпоральним показником коефіцієнта K_5 бюджету всіх міст перебувають у II квадранті матриці, що те ж є позитивним.

Інтерпретація темпоральних показників коефіцієнтів стійкості бюджетів досліджуваних міст дозволяє стверджувати про стійкість бюджетів, хоча і за відсутності тренду їхньої усталеності.

ВИСНОВКИ

Соціально-економічна безпека міста як сукупність різноманітних умов, що забезпечують позитивність характеристик проживання населення в місті та діяльності економічних агентів, задоволення їхніх потреб та дотримання інтересів і прав, вирішальною мірою залежить від фінансової спроможності міста, яку створює його бюджет. Бюджет урбогеосистеми має задовольняти низці вимог, і саме міра цієї задоволеності визначає його характеристики, до найважливіших з яких належить стійкість. Саме стійкість бюджету урбогеосистеми забезпечує позитивність характеристик проживання населення в місті та діяльності економічних агентів, сприйняття дій міської влади та зменшення соціальної напруги.

Оцінювання стійкості бюджету урбогеосистеми виконано на прикладі даних кількох міст України, що

є порівнювальними за певними ознаками. Оцінювання проведено з використанням найпоширеніших показників стійкості місцевого бюджету.

Результати оцінювання показали, що за значенням темпоральних показників відібраних коефіцієнтів бюджет обласних центрів можна визнати стійким, хоча ця стійкість не є усталеною, тобто тренд виразного зростання стійкості бюджету міст протягом досліджуваного періоду відсутній.

Серед досліджених міст обласного підпорядкування найбільш стійким є бюджет м. Мукачево, який характеризується значним ступенем бюджетної забезпеченості та результативності, достатнім рівнем стабільності дохідної частини бюджету. Стійкість бюджету м. Дрогобич, Миргород і Жмеринка також є достатньою, проте достатність стійкості бюджету супроводжується практично відсутньою її позитивною динамікою.

Результати аналізу стійкості бюджету досліджених міст служать підставою для твердження про достатній рівень соціально-економічної безпеки цих урбогеосистем. Опосередкованим підтвердженням зробленого висновку є дані рейтингу міст України за 2018 р. і 2019 р. [14; 15]. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Романовська Ю. А. Соціально-економічна безпека міста. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. Том 4. № 20. С. 82–92. DOI: 10.29038/2411-4014-2019-04-82-92
2. Сембер С. В., Чубарь О. Г., К. Машіко С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. № 3. С. 81–90. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf
3. Лисяк Л. В., Кушнір А. І. Фінансова стійкість місцевих бюджетів: теоретичний аспект. *Молодий вчений*. 2019. № 1. С. 472–475. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-109>
4. Бугіль С. Я. Фінансова стійкість та безпека місцевих бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 1. С. 55–60.
5. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету. *Вісник КНТЕУ*. 2013. № 1. С. 86–97. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/01/8.pdf>
6. Скляр І., Котенко Н., Черв'як В. Оцінка фінансової стійкості місцевого бюджету. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 2. С. 338–342.
7. Бондарук Т., Бондарук І., Дубина М. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. *Світ фінансів*. 2019. № 2. С. 60–72. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1226/1229>
8. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика): монографія. Київ: НІОС, 2000. 381 с.

9. Старостенко Н. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста. *Економіка України*. 2005. № 9. С. 38–47.
10. Коритько Т. Ю. Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Економічний простір*. 2008. № 12. С. 140–145.
11. Степанюк Н. А. Методики оцінки фінансової стійкості бюджетів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 18. Ч. 3. С. 73–77. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23877/1/методики%20оцінки%20фінансової%20стійкості.pdf>
12. Крук О. М. Аналіз фінансової стійкості місцевого бюджету. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2011. № 2. С. 193–197.
13. Гнидюк І. Фінансова стійкість бюджету Вінницької області. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 3. С. 133–145. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/03/12.pdf>
14. ТОП найкомфортніших міст України. URL: https://kurs.if.ua/news/topnaykomfortnishyh_mist_ukrainy_franksivsk_za_mezhamy_pershoi_desyatky_66861.html/
15. Лучшим городом Украины в 2019 году признан Киев, второе место – у Хмельницкого. URL: https://zik.ua/ru/news/2019/10/03/luchshym_gorodom_ukraini_v_2019_godu_pryznan_kyev_vtoroe_mesto_u_1660077

REFERENCES

- Bondaruk, T., Bondaruk, I., and Dubyna, M. "Metodychnyi instrumentarii otsinky finansovoi stiiikosti mistsevykh biudzhativ Ukrainy" [Methodical Set of Instruments for Estimating Financial Stability of Local Budgets in Ukraine]. *Svit finansiv*. 2019. <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1226/1229>
- Buhil, S. Ya. "Finansova stiikist ta bezpeka mistsevykh biudzhativ v umovakh obmezhenosti finansovykh resursiv" [Financial Stability and Security of Local Budgets in Conditions of Limited Financial Resources]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1 (2016): 55-60.
- Hnydiuk, I. "Finansova stiikist biudzhetu Vinnytskoi oblasti" [Financial Stability of the Budget of Vinnitsa Region]. *Visnyk KNTU*. 2017. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/03/12.pdf>
- Korytko, T. Yu. "Metody otsinky finansovoi stiiikosti mistsevykh biudzhativ" [Methods for Assessing the Financial Sustainability of Local Budgets]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 12 (2008): 140-145.
- Kruk, O. M. "Analiz finansovoi stiiikosti mistsevoho biudzhetu" [Analysis of Financial Stability of the Local Budget]. *Visnyk Donetskoho universytetu ekonomiky ta prava*, no. 2 (2011): 193-197.
- Kyrylenko, O. P. *Mistsevi biudzhety Ukrainy (istoriia, teoriia, praktyka)* [Local Budgets of Ukraine (History, Theory, Practice)]. Kyiv: NIOS, 2000.
- "Luchshim gorodom Ukrainy v 2019 godu priznan Kiyev, vtoroye mesto – u Khmelnytskogo" [Kyiv was Recognized as the Best City of Ukraine in 2019, Khmelnytskyi is the Second Place]. https://zik.ua/ru/news/2019/10/03/luchshym_gorodom_ukraini_v_2019_godu_pryznan_kyev_vtoroe_mesto_u_1660077
- Lysiak, L. V., and Kushnir, A. I. "Finansova stiikist mistsevykh biudzhativ: teoretychnyi aspekt" [Financial Stability of Local Budgets: Theoretical Aspects]. *Molodyi vchenyi*, no. 1 (2019): 472-475. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-109>
- Mykytiuk, I. "Finansova stiikist ta bezpeka mistsevoho biudzhetu" [Financial Stability and Local Budget Security]. *Visnyk KNTU*. 2013. <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2013/01/8.pdf>
- Romanovska, Yu. A. "Sotsialno-ekonomichna bezpeka mista" [Social-Economic Security of the City]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 4, no. 20 (2019): 82-92. DOI: 10.29038/2411-4014-2019-04-82-92
- Sember, S. V., Chubar, O. H., and Mashiko, S. "Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti finansovoi spromozhnosti ta finansovykh resursiv terytorialnoi hromady" [Theoretical Approaches to Defining the Essence of Community's Financial Capability and Resources]. *Rehionalna ekonomika*. 2015. http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf
- Skljar, I., Kotenko, N., and Cherviak, V. "Otsinka finansovoi stiiikosti mistsevoho biudzhetu" [Evaluation of Financial Stability of the Local Budget]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 2, no. 10 (2012): 338-342.
- Starostenko, N. V. "Metodychni pidkhody do otsinky finansovoi stiiikosti biudzhetu mista" [Methodical Approaches to the Estimation of Financial Stability of the City Budget]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2005): 38-47.
- Stepaniuk, N. A. "Metodyky otsinky finansovoi stiiikosti biudzhativ" [Estimation Methods of Budget Financial Sustainability]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo»*. 2018. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23877/1/методики%20оцінки%20фінансової%20стійкості.pdf>
- "TOP naikomfortnishykh mist Ukrainy" [TOP of the Most Comfortable Cities in Ukraine]. https://kurs.if.ua/news/topnaykomfortnishyh_mist_ukrainy_franksivsk_za_mezhamy_pershoi_desyatky_66861.html/